



ΤΡΑΧΙΝΙΕΣ  
ΤΡΑΧΙΝΙΕΣ  
ΤΡΑΧΙΝΙΕΣ



## « ΤΡΑΧΙΝΙΑΙ »

**Ε**να από τα λιγώτερο γνωστά έργα του αρχαίου δράματος ή τραγωδία αυτή του Σοφοκλή (496-406 π.Χ.).

Η υπόθεσή του εκτυλίσσεται μπροστά στο ανάκτορο της αρχαίας πόλεως Τραχίνα, κοντά στις Θερμοπύλες (στίχος 638). Τόν πρόλογο άρθρώνει η Δηιάνειρα, γυναίκα του Ήρακλή. Περιγράφει την πρό του γάμου της δυσάρεστη κατάσταση. Κόρη του βασιλέα της Πλευρώνας Οίνέα την ζητούσε σε γάμο ο Άχελῶος πού έπαιρνε τίς ακόλουθες μορφές. Άλλοτε σαν ταῦρος, άλλοτε σαν φίδι και άλλοτε μέ άντρική κορμοστασιά και πρόσωπο βοδιοῦ. Μετά από πολλά έμφανίστηκε ο ξακουστός Ήρακλής, γιός του Δία και της θνητής Άλκμήνης. Ένίκησε τόν Άχελῶο και την νυμφεύθηκε. Την έπηρε και έφευγαν από την Αιτωλία. Περνώντας τόν ποταμό Εῦηνο - ο Ήρακλής προηγείτο - την Δηιάνειρα μετέφερε ο κένταυρος Νέσσοσ. Άπρεπής χειρονομία του προκάλεσε κραυγή της Δηιάνειρας. Ο Ήρακλής έτόξευσε τόν Νέσσο. Έκπνέοντας εκείνος έδωσε στή Δηιάνειρα χιτώνα έμποτισμένο μέ τό αίμα του, για να τόν δίνει στόν άντρα της να τόν φοράει προκειμένου να της είναι πιστός.

Ο Ήρακλής απουσιάζει δέκα πέντε μήνες και δέν έχει δώσει σημεία ζωής. Συζητώντας μέ την Τροφό, η Δηιάνειρα εκφράζει στεναχώρια, αγωνία και φόβους. Η Τροφός την συμβουλεύει να στείλει τόν γιό της Έλλο να πάρει πληροφορίες για την τύχη του πατέρα του. Ο Έλλοσ έχει ακούσει ότι ο Ήρακλής υπηρετεί μία γυναίκα Λυδή, την Ομφάλη. Μετά την θητεία του αυτή θα πολιορκήσει την πόλη της Εῦβοιασ Οίχαλία. Ο Έλλοσ φεύγει για να πάρει πληροφορίες για τόν πατέρα του Ήρακλή.

Ο Χορός, πού αποτελείται από νέες της Τραχίνας, παρακαλεί τόν Ήλιο να δώσει ειδήσεις για τόν Ήρακλή για να ήσυχάσει η Δηιάνειρα. Άγγελιοφόρος την πληροφορεί ότι άκουσε από τόν κήρυκα Λίχα ότι ο Ήρακλής ζει και έπιστρέφει νικητής μετά την πολιορκία και άλωση της πόλεωσ Οίχαλίασ.

Μέ τόν Λίχα φθάνουν στην Τραχίνα αιχμάλωτες γυναίκες και η βασιλοπούλα Ίόλη, λάφυρα από την Οίχαλία. Η όμορφιά της νέασ κοπέλασ αναστατώνει την Δηιάνειρα, γιατί φοβάται ότι θα περάσει στό περιθώριο της καρδιάσ και της ζωής του Ήρακλή. Για να μή χάσει τόν άντρα της του στέλνει

μέ τόν κήρυκα Λίχα τόν χιτώνα έμποτισμένο μέ τό ειδικό φίλτρο, πού τής είχε δώσει ό κένταυρος Νέσσος, νά τόν φοράει όταν προσφέρει θυσίες. Μετά τήν αποχώρηση τοῦ Λίχα, ή Δηιάνειρα ἀνακαλύπτει ὅτι ὁ Νέσσος τήν ἔχει ἐξαπατήσει. Τό φίλτρο εἶναι θανατηφόρο. Ἀποφασίζει νά αὐτοκτονήσει, ἄν πάθει τίποτε ὁ Ἡρακλῆς.

Φθάνει ὁ Ὑλλος, πού ἔχει ἰδεῖ τί συνέβη στόν πατέρα του ὅταν ἐφόρεσε τόν χιτώνα γιά νά κάνει εὐχαριστήριες θυσίες στούς θεούς. Τόν νομίζει νεκρό καί κατηγορεῖ γι' αὐτό τήν μητέρα του. Ἐκείνη μπαίνει στό ἀνάκτορο καί αὐτοκτονεῖ. Ὑπενθυμίζεται ὅτι στό ἀρχαῖο δράμα φόνος καί αὐτοκτονία δέν γίνεται ἐπί σκηνῆς, ἐνώπιον τῶν θεατῶν. Ἔχουμε δύο ἐξαιρέσεις. Στήν τραγωδία «Αἴας» τοῦ Σοφοκλῆ ὅπου ὁ ἥρωας πέφτει ἐπάνω στό σπαθί του, πού ἔχει μπῆξει στό ἔδαφος. (Βλ. **ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ** τεῦχος 156-157). Καί στήν τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη «Ἰκέτιδες» ὅπου ἡ γυναῖκα τοῦ Καπανέα Εὐάδνη πέφτει ἀπό βράχο στή φωτιά πού καίει τό σῶμα τοῦ ἄντρα της (Βλ. **ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ** τεῦχος 207). Πληροφορούμενος τόν τραγικό θάνατο τῆς μητέρας του, καί ὅτι χωρίς νά τό θέλει προκάλεσε τό κακό στόν πατέρα του, ὁ Ὑλλος θρηνεῖ καί τούς δύο γονεῖς του.

Στρατιῶτες φέρνουν ἀπό τήν βόρεια Εὐβοία τόν Ἡρακλῆ, πού μετά τήν κρίση πού εἶχε πάθει ἀπό τόν έμποτισμένο μέ θανατηφόρο φίλτρο χιτώνα, κοιμάται. Ὄταν ξυπνᾷ συνειδητοποιεῖ τήν δεινή του κατάσταση καί ζητᾷ ἀπό τόν Ὑλλο νά τόν φονεύσει καί νά τιμωρήσει τήν μητέρα του. Ὄταν μαθαίνει τήν ἀλήθεια, θυμᾶται σχετικό χρησμό καί ζητᾷ νά μεταφερθεῖ στήν κορυφή τῆς Οἴτης ὅπου θά καεῖ σέ πυρά. Μετά ἀπό ἐκβιαστική πίεση ὁ Ὑλλος πείθεται νά συμμορφωθεῖ μέ τήν ἀπαίτηση τοῦ πατέρα του νά τόν καύσει. Στρατιῶτες τόν βοηθοῦν νά τόν ἀνεβάσει στήν κορυφή τῆς Οἴτης ὅπου θά καεῖ. Ὅλο αὐτό τό διάστημα ὁ Ἡρακλῆς ὑποφέρει φοβερά. Καί μιᾷ ἄλλῃ ἐπιθυμία του ἐκφράζει πρὶν διά πυρᾶς περάσει στήν περιοχὴ τῶν ἀθανάτων. Ζητᾷ ἀπό τόν γιό του νά νυμφευθεῖ τήν Ἰόλη μέ τήν ὁποία μόνον αὐτός εἶχε πλαγιάσει.

Ἡ Δηιάνειρα στόν γιό της Ὑλλο (στίχοι 61-64): «Παιδί μου, γιέ μου, κι' ἀπό ταπεινούς στήν καταγωγή λοιπόν βγαίνουν λόγια σωστά· διότι ἡ γυναῖκα αὐτῆ ἐδῶ εἶναι δούλα, ὅμως μοῦ εἶπε λόγο πού σ' ἐλεύθερο ταιριάζει». Ἐννοεῖ, δηλαδή, τήν Τροφό. Εὐχῆς ἔργον εἶναι νά λαμβάνουμε πληροφορίες, μηνύματα, διδάγματα καί ἀπό ἀγράμματους καί ἀπό παιδιά. Ἐκεῖνος πού μᾶς ἀγαπᾷ εἶναι πάνσοφος καί χρησιμοποιεῖ ὅλους τούς διαύλους.

Ὁ Χορός σέ ἀντιστροφή συμβουλεύει (στίχοι 124, 125): «Λέω δηλαδή πῶς δέν πρέπει νά χάνεις τήν καλή ἐλπίδα σου». Καί ὑπενθυμίζει μιᾷ πραγματικότητα τῆς ζωῆς (στίχοι 129-131): «...ἀλλά τό κακό, ἡ χαρά ὅλους μᾶς κυκλοφέρνουν σάν τῆς Ἄρκτου τήν κυκλική τροχιά». Καί σέ ἐπωδό πρὸς τήν βασίλισσα (Δηιάνειρα): «Διότι οὔτε ἡ ἀστροσπαρμένη νύχτα μένει στούς

θνητούς ούτε οί συμφορές ούτε ο πλούτος, αλλά αφανίζονται ξαφνικά και έρχονται μέ τή σειρά κι' ή χαρά και ή στέρηση (στίχοι 132-140).

Συνομιλώντας μέ τήν Δηιάνειρα ο κήρυκας Λίχας λέει (στίχος 290): «Διότι κι' οί θεοί δέν άνέχονται τήν άλαζονεία μας». Γενική ανθρώπινη ασθένεια πού έχει τίς ρίζες της σέ άλλα άρνητικά στοιχεία: έλλειψη αύτογνωσίας, έπιπολαιότητα και σέ δώρα του Δημιουργού: ύγεία, σωματική όμορφιά και εύρωστία, εύφυΐα, ικανότητες, πλούτος κ.ά. Και ο λόγος του Θεού ύπενθυμίζει: «Ο Θεός ύπερηφάνοις άντιτάσσεται, ταπεινοίς δέ δίδωσι χάριν» (Ιακώβου Δ, 6). Υπάρχει τίποτε πío πολύτιμο από τήν Χάρη του Θεού;

Η Δηιάνειρα πρós τον Χορό (στίχοι 295, 296): «Ωστόσο όσοι σκέφτονται σωστά μπορούν νά φοβούνται μήπως ο εύτυχισμένος κάποτε δυστυχήσει». Άστάθεια χαρακτηρίζει τά ανθρώπινα. Κοινή πείρα αιώνων έπιβεβαιώνει αύτήν τήν αλήθεια. «Έχει ο καιρός γυρίσματα», λέει ο λαός. Και αύτός ο καιρός έχει εύχάριστες ήμέρες, βροχερές, παγερές.

Η πολιορκία, άλωση και καταστροφή τής Οίχαλίας, ή αίχμαλωσία των γυναικών και τής βασιλοπούλας Ίόλης και οί συνέπειες αυτών των κακουργημάτων πού πλήττουν τά πρόσωπα του έργου Λίχα, "Υλλο, Δηιάνειρα και Ήρακλή άποτέλεσμα του έρωτικού πάθους του Ήρακλή για τήν ώραία Ίόλη. Τήν έζήτησε από τον πατέρα της για παλλακίδα του και εκείνος άρνήθηκε (στίχοι 433,476). Αίματοβαμμένη ή ανθρώπινη ιστορία γιατί ή δύναμη και ή αγάπη σέ μόνιμη διάσταση.

Η Δηιάνειρα για τήν Ίόλη (στίχοι 465-467): «... τήν πόνεσα πάρα πολύ, μόλις τήν κοίταξα στά μάτια, γιατί ή όμορφιά της, χάλασε τή ζωή της και άθελά της ή δύστυχη τήν πατρική της χώρα κατάστρεψε και ύποδούλωσε».

Δέν παραλείπει ή Δηιάνειρα νά έπισημάνει πώς ο Ήρακλής άνταμείβει τήν «μακρόχρονη άφοσίωσή» της (στίχος 540). Άς σκεφθούμε και τίς μακροχρόνιες άπουσίες του από τήν οικογένειά του. Έκ των ύστέρων σκέφτεται λογικά ή Δηιάνειρα σχετικά μέ τήν πρόθεση του κένταυρου Νέσσου (στίχοι 707, 708): «Γιατί και για ποιό λόγο τέλος πάντων τό θηρίο σέ μένα αγάπη θά έδειχνε, άφοϋ πέθανε από δική μου αίτία;» Δέν είναι σπάνιο τό φαινόμενο νά σκεφτόμαστε εκ των ύστέρων, μετά από ένέργειά μας. Η σοφία του λαού έχει τό καταστάλαγμα μακροχρόνιας πείρας: «Στερνή μου γνώση νά σ'είχα πρώτα». Ο Χορός στην Τροφό (στίχοι 893-895): «Γέννησε, γέννησε μεγάλη συμφορά μέσα στό σπίτι αυτό ή νιόφερτη αύτή νύφη» Πρόξενος τής μεγάλης συμφοράς, τής πολλαπλής συμφοράς δέν είναι ή δύστυχη Ίόλη, αλλά ο Ήρακλής. Ένα από τά θύματα τής κακίας του είναι και ή Ίόλη.

Μέ τό στόμα του Άγγελιοφόρου ο ποιητής εκφράζει τήν διαδεδομένη αντίληψη στον κόσμο ότι ο Έρωτας είναι θεός. «Ο Έρωτας μόνος άπ' τους θεούς τον έσπρωξε νά κάμει αυτά μέ όπλα κι' όχι τάχα στους Λυδούς και στην

Ὁμφάλη βάσανα ὑπέφερε σάν δοῦλος» (στίχοι 354-356). Μὲ τὸ στόμα τῆς Δηιάνειρας: «Ὅποιος ἀντιστέκεται λοιπόν στὸν Ἔρωτα καὶ σάν πυγμαῖος μ' αὐτὸν στὰ χέρια ἔρχεται καλά δέ σκέφτεται. Διότι αὐτὸς καὶ τοὺς θεοὺς ὅπως θέλει κυβερνᾷ...» (στίχοι 441-444). Καὶ μὲ τὸ στόμα τοῦ Χοροῦ: «Μεγάλη νίκη πάντα κερδίζει ἡ Κύπρη» (Ἀφροδίτη) (στίχος 499).

Στὴν τραγωδία του «Ἀντιγόνη» ὁ Σοφοκλῆς θὰ μᾶς πεῖ μὲ τὸ στόμα τοῦ Χοροῦ (στίχοι 781, 782): «Ἔρωτα ἀνίκητε στή μάχη, Ἔρωτα πού σκλαβώνεις ὅσους χτυπᾷς».

Ὁ Ὕλλος περιγράφει στή μητέρα του τὴν κρίση πού ἔπαθε ὁ Ἡρακλῆς ἔχοντας φορέσει τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσσου (στίχοι 767-778): «...ιδρώτας ἔβγαινε ἀπ' τὸ δέρμα του καὶ στὰ πλευρά του κόλλησε ἐφαρμοστά, τεχνίτης σάν νά τὸν κόλλησε, ὁ χιτῶνας σ' ὅλα τὰ μέλη του· κι' ἀπ' τὰ κόκκαλα πέρασε ἐρεθισμός μ' ἀντίθετους σπασμούς· ἔπειτα σάν τῆς φονικῆς ἐχθρικῆς ὀχιάς τὸ δηλητήριο ἄρχισε νά τὸν κατατρῶγει. Τότε λοιπόν φώναξε δυνατὰ τὸ δύστυχο τὸ Λίχα πού διόλου δέν ἦταν αἴτιος γιὰ τὸ κακό πού ἔκανες καὶ τὸν ρώτησε μὲ ποιοῦ τέχνασμα τοῦ ἔφερε τὸ χιτῶνα αὐτό. Ὁ δύστυχος πού τίποτε δέν ἤξερε, μιλοῦσε γιὰ τὸ δῶρο σου πού μόνη σου τὸ ἐτοίμασες καὶ ὅπως ἦταν τοῦ τὸ ἔστειλες. Κι' ἐκεῖνος μόλις τ' ἄκουσε καὶ ἕνας πόνος δυνατὸς πέρασε πέρα γιὰ πέρα ἀπὸ τὰ πνευμόνια του ...».

Ὁ χιτῶνας ἐκόλλησε ἐφαρμοστά στὸ δέρμα τοῦ Ἡρακλῆ. Ὁ ιδρώτας πού ἔβγαινε δυνατὸν νά φαινόταν. Τὸ πέρασμα τοῦ ἐρεθισμοῦ ἀπὸ τὰ κόκκαλα ἦταν ὀρατὸ ἀπὸ τὸν Ὕλλο; Πῶς ἔγινε ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν Ὕλλο ὁ δυνατὸς πόνος πού «πέρασε πέρα γιὰ πέρα ἀπὸ τὰ πνευμόνια» του; Αὐτὸ δέν εἶναι ἐσωτερικὴ σωματικὴ διεργασία;

Ἡ Δηιάνειρα ἀγνοοῦσε τὴν ιδιότητα τοῦ χιτῶνα πού ἔστειλε στὸν ἄντρα της. Εἶχε καλὸ σκοπὸ. Συνομιλῶντας μὲ τὸν Χορὸ λέει, ἐκφράζοντας ἀμφιβολία, (στίχοι 666, 667): «Δέν ξέρω ὅμως στεχωχωριέμαι μὴ γρήγορα φανεῖ πῶς κακὸ μεγάλο ἔκαμα μ' ὁμορφὴ προσδοκία». Καὶ ὁ Ὕλλος, δικαιολογῶντας στὸν πατέρα του τὴν ἐνέργεια τῆς μητέρας του λέει (στίχος 1136): «Εἶναι ὁ λόγος εὐκόλος: καλὸ νά κάνει θέλοντας ἔκαμε κακό».

Διαδεδομένη ἡ πλάνη μας ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Ὁχι. «Καὶ τὸ καλὸν οὐ καλὸν ἐάν μὴ καλῶς γένηται» γράφει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Δέν ὁμοιάσαμε μὲ τὸν Δημιουργὸ μας ἀκολουθῶντας τὴν πρόταση τοῦ διαβόλου. Ἀπὸ τὸν Παράδεισο ἐβγήκαμε. Ὁ Χριστὸς δέν εἶναι μόνον ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή, εἶναι καὶ ἡ Ὁδός, ὁ δρόμος, ὁ τρόπος. Τὰ πάντα «διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ»!

**Νίκος Τσιρώνης**  
Οἰκονομολόγος